

VANHUS PAISIOS ATHOSVUORELAISEN ELÄMÄ

TT Hannu Pöyhönen

Lapsuus ja nuoruusvuodet

Athosvuoren vanhus Paisios syntyi Vähässä-Aasiassa, Kappadokian Farasan kylässä, vuonna 1924, vain hieman ennen kreikkalais-turkkilaisesta väestön vaihtoa. Ennen kuin alueen kreikkalaiset lähtivät evakkomatkalta kohti itsenäistynyttä Kreikkaa, Farasassa asunut pappismunkki ja myöhemmin pyhäksi julistettu Arsenios kastoi hänet ja antoi hänelle omaisten vastustelusta huolimatta nimeksi Arsenios. Näin pyhä varmaankin tahtoi jättää pojan omaksi seuraajakseen, mutta samalla todennäköisesti näki edeltäkäsän tämän tulevan kehityksen.

Uuteen kotimaahansa saavuttuaan Arsenioksen vanhemmat, Prodomos ja Eulogia Eznepidis, asettuivat asumaan Luoteis-Kreikassa sijaitsevaan Konitsan kaupunkiin. Heidän perheeseensä syntyi kaiken kaikkiaan kymmenen lasta, joista Arsenios oli kolmanneksi nuorin. Molemmat vanhemmista olivat hartaita ortodokseja, joskin isä tunnettiin erityisesti urhoollisuudestaan ja äiti hurskaudestaan. Heiltä Arsenios oppi jo varhain paastoamisen, rukouksen ja kirkossäkäynnin. Perhe kokoontui kahdesti päivässä yhteiseen rukoukseen, minkä lisäksi äidillä oli tapana rukoilla työtä tehdessään Jeesuksen rukousta. Satujen sijasta vanhemmat kertoivat pojalle vain 40 päivää farasalaisten Kreikkaan saapumisen jälkeen kuolleesta pyhästä Arsenioksesta eli "Hadziefendiksestä", jota tämä alkoi suuresti ihailla. Äidiltään Arsenios oppi myös nöyryyden, sillä tämä painotti, ettei hänen pitänyt leikittäessä pyrkiä voittamaan toisia, koska se lisää ylpeyttä, eikä liioin pyrkiä riviin ensimmäiseksi, koska ihmisenä hän on täysin sama seisoopa ensimmäisenä tai viimeisenä.

Saavutettuaan lukutaidon Arsenios alkoi lukea joka päivä Evankeliumia ja pyhien elämäkertoja. Koska isovelji Rafael ajatteli tämän haittaavan koulunkäyntiä, hänellä oli tapana piilottaa kotona pyhien elämäkerrat, mutta Arsenios onnistui aina löytämään jostakin uusia! Munkin kutsumus näkyi Arsenioksessa jo varhain, sillä hän vetäytyi usein päiväkausiksi yksin metsään rukoilemaan ja suurina juhlina pyrki rukoilemaan kotonaan läpi yön. Monesti hän saattoi nousta jyrkälle kalliolle jäljitelläkseen pylväskilvoittelijoita. Pojan urhoollisuus näkyi myös siinä, että voittaakseen pelkonsa hautausmaata kohtaan hän vetäytyi sinne pimeään aikaan kolmena iltana peräkkäin ja laskeutui muilta huomaamatta valmiiksi kaivettuun hautaan, minkä jälkeen pelko lopulta haihtui. Munkille ominainen omatunnontarkkuus taas tuli pojassa esille siinä, ettei hän katsonut voivansa syödä paastopäivinä lämmintä ateriaa siksi, että äiti käytti samaa kattilaa kaikkien ruokien tekoon!

Koulunkäynnin lopetettuaan Arsenios ryhtyi puusepäksi, koska se oli ollut Kristuksenkin ammatti. Hän oli sekä kätevä että hyväsydäminen puuseppä. Viimeksi mainittu ominaisuus näkyi muun muassa siinä, ettei hän koskaan ottanut rahaa häneltä tilatuista arkuista, koska halusi osallistua ihmisten suruun. Työstään saamansa rahat Arsenios jakoi orpokodin lapsille, joita hän toi myös heille kotiin syömään.

Arseniosta arvostettiin kotiseudullaan laajasti hänen hurskautensa vuoksi. Niinpä muun muassa eräs kylässä asunut musliminainen kutsui hänet joka kuukauden 1. päivä kotiinsa sitä varten, että talolla olisi Jumalan siunaus ja kuukausi kuluisi hyvissä merkeissä. Arsenioksen hurskauten tähden myös muutamat hänen turkkilaiset ikätoverinsa halusivat liittyä Ortodoksiseen kirkkoon ja ottaa kasteen. Yksi heistä oli turkkilaispoika, jonka sairastunutta äitiä Arsenios kävi yöllä salaa hoitamassa kätkeäkseen hyveensä muilta. Myös hänen oppimestarinaaan toiminut puuseppä alkoi vähä vähältä ihailla poikaa ja sanoi myöhemmin tämän lähdettyä: "On ole-

massa vain yksi Arsenios!”

Arsenioksen lapsuuteen ja nuoruuteen liittyy monia ihmeellisiä tapahtumia, jotka antavat jo viitteitä hänen myöhemmästä pyhydestään. Tärkein niistä on Kristuksen ilmestyminen hänelle viidentoista vuoden iässä, mikä hälvensi hänen mielestään kaikki muitten kylvämät uskonnolliset epäilykset. Ilmestyksen jälkeen Arsenios torjui päättäväisesti kaikki naimatarjoukset ja kovensi entisestään kilvoitustaan. Hän paastosi niin kovasti, että ikätoverit sanoivat kiusoitellen hänen päänsä putoavan ohueksi käyneen kaulan vuoksi. Koska hän ei heti voinut ryhtyä munkiksi, kuten olisi halunnut, hän ryhtyi muutaman luostarielämästä kiinnostuneen ikätoverinsa kanssa toimittamaan päivittäiset jumalanpalvelukset sekä tutkistelemaan Raamatua ja pyhien elämäkertoja. Hän kokosi yhteen myös kylän lapset lukeakseen heille pyhien elämäkertoja sekä innostaakseen heitä tekemään maahankumarruksia ja paastoamaan. Varmistaakseen itselleen kuulijakunnan hän lupasi paimentaa karjaa ja kantaa vettä heidän puolestaan. Tätä ”diakoniaa” Arsenios suoritti iloisin mielin nelisen vuotta.

Sota-aika

Arsenioksen nuoruusvuosiin sattui myös sota italialaisia ja saksalaisia vastaan sekä jälkimmäistä seurannut saksalaismiehitys. Tällöin hän oli vielä niin nuori, ettei joutunut osallistumaan niihin sotilaana. Armeijaan hänet kutsuttiin vuonna 1945 aivan Kreikan sisällissodan kynnyksellä. Hänet nimitettiin viestijoukkoihin radiosähköttäjäksi, minkä vuoksi hän ei joutunut ottamaan osaa varsinaisiin sotatoimiin.

Sotapalveluksen aikana Arsenioksen urhollisuus, lähimmäisenrakkaus ja uhrautuvaisuus tulivat selvästi esille. Hän luovutti toistuvasti lomansa muille ja iloitsi, kun pystyi jäämään yksin ja sai rukoilla. Hän oli aina aulis auttamaan muita, niin että päällikkö joskus ihmetteli ”miten tuon ihmisen käy, kun hän ei koskaan sano tarvitsevansa lepoa?” Monesti hän tarjoutui vaarallisiin operaatioihin erityisesti perheellisten tilalle, koska oli vastuussa vain itsestään. Hän iloitsi kärsiessään vaivaa, kun tiesi, että muut saivat sen vuoksi levätä. Vaikka Arseniosta aluksi pilkattiin hyväntahtoisena höpsönä, hänen arvonsa huomattiin varsin pian ja häntä alettiin pitää siunauksena joukko-osastolleen.

Kaiken vapaaehtoisen kärsimyksensä ohella Arsenios joutui kokemaan paljon vilua, nälkää ja erityisesti janoa. Myös hänen jalkansa paleltuivat pahasti ja kerran muulikin potkaisi häntä lujaa rintakehään. Sotavuosien vaikeus kuvastunee parhaiten hänen elämän loppupuolella lausumassaan toteamuksessa, ettei hän ollut tehnyt Kristuksen eteen mitään verratessaan askeesiaan armeijassa kokemiinsa kärsimyksiin.

Sodan aikana Arsenios pelasti monesti jonkun toverinsa tai jopa koko joukko-osaston. Kerran peräännyttäessä hän muun muassa meni noutamaan aivan vihollislinjan tuntumasta taakan alle lyyhistyneen sotilaan muitten estelyistä välittämättä, minkä vuoksi tämä oli pelastajalleen niin kiitollinen, että vihkiydittyään vanhalla iällään munkiksi pyysi nimekseen Arsenios. Erään toisen kerran hän pelasti mottiin joutuneen joukko-osastonsa nousemalla luotisateessa rukoilemaan kädet levällään kuin Mooses aikanaan, minkä jälkeen näkyviin ilmaantui pian omien lentokoneita, jotka pakottivat vihollisen hajaantumaa. Kuten tapausta todistanut sotilastoveri arvelee, ilmeisesti Arsenios rukoili, että Jumalaa ottaisi uhriksi hänen elämänsä ja säästäisi muut.

Sodassa Arsenios sai usein kokea todeksi Jumalan ihmeellisen varjeluksen juuri uhrivalmiutensa vuoksi. Päästettyään esimerkiksi kaksi paniikkiin joutunutta sotilasta pieneen poteroon ja jouduttuaan tämän seurauksena itse sen ulkopuolelle, jokin ammus osui hänen paljaana

olleeseen päähänsä. Se ei kuitenkaan vahingoittanut häntä eikä jättänyt päälakeen edes naarmua, mutta sen sijaan teki tukkaan kuuden sentin levyisen vaon...

Kilvoitlemaan Athokselle

Kun sotapalvelus viiden vuoden kuluttua eli 1950 vihdoinkin päättyi, Arsenios käväisi pikaisesti kotikaupungissaan Konitsassa, minkä jälkeen hän lähti Athokselle. Pyhällä Vuorella hän vieraili monilla majoilla, skiitoilla ja keljoilla, sillä hän riensi aina sinne, missä kuuli olevan hyveellisiä vanhuksia. Vietettyään jonkin aikaa Kausokaliviassa ja Uudella Skiitalla hän palasi kuitenkin maailmaan lähinnä isänsä pyynnöstä auttaakseen taloudellisissa vaikeuksissa olevaa perhettään.

Konitsassa Arsenios alkoi jälleen työskennellä menestyksekkäästi puuseppänä. Hän sai runsaasti tilauksia, niin että saattoi auttaa sekä vanhempiaan että nuorinta siskoaan, joka tarvitsi paikallisen tavan mukaan myötäjäiset avioliittoa varten. Samalla hän harjoitti paljon hyväntekeväisyyttä muun muassa tekemällä ovia ja ikkunoita perheille, jotka olivat sodassa menettäneet omaisiaan. Työn ulkopuolella hän kilvoitteli ja eli kuin munkki paastoten, valvoen ja ruokailen sekä nukkuen askeettisuussyistä paljaalla sementtilattialla. Hän puhui äärimmäisen vähän, veisasi työtä tehdessään ja söi paastopäivinä kuivamuonaa, ellei tarjolla ollut paastoruokaa.

Täytettyään viimeistä piirtoa myöten kaikki velvollisuudet perhettään kohtaan Arsenios lähti vuoden 1953 maaliskuussa uudelleen Athokselle, mitä ennen hän jakoi säästönsä köyhille. Myrskyn vuoksi hän päätyi askeettisena tunnettuun Esfigmenoksen luostariin. Siellä hän työskenteli aluksi trapesassa ja leipomossa, myöhemmin puutyöverstaassa ja omasta pyynnöstään kiireisinä aikoina myös vierasmajassa, minkä lisäksi hän oli vastuussa vielä kahden kappelin siisteydestä. Päiväohjelman tiiviyn vuoksi hän nukkui vuorokaudessa vain puolesta tunnista tuntiin ja seisoi rukoillessaan pesuvadissa, ettei nukahtaisi! Kirkossa hän ei istunut koskaan eikä liioin lämmittänyt talvella keljaansa, minkä vuoksi sen seinät peittyivät paksuun homeeseen kosteudesta. Ulkona hän käytti talvellakin pelkkää alusviittaa.

Tavoitteekseen Pyhällä Vuorella Arsenios asetti alusta alkaen nöyryyden ja kuuliaisuuden. Hän luki päivittäin vähän askeettisesta kirjallisuutta, noudatti suurta tarkkaavaisuutta, harjoitti lakkaamatonta rukousta sekä pyrki päättäväisesti puhdistamaan sydämensä himoista, jotta voisi tulla konkreettisesti osalliseksi Jumalan armosta. Hän alkoi tehdä muistiinpanoja lukemastaan soveltaakseen kirjojen opetuksia elämäänsä. Työtä tehdessään hän oli hiljainen ja rukoileva. Luostarikilvoittelunsa alkuvuosina paholainen kiusasi nuorukaista ankarasti muistolla rakkaista sukulaisista, joita hän näki usein unessaan sairaina tai kuolleina, minkä lisäksi se toisinaan ilmestyikin hänelle ja keskusteli hänen kanssaan.

Arsenios vihittiin 27.3.1954 viitankantajaksi nimellä Averkios. Luostarissa hänelle toimi nöyryyden ja kärsivällisyyden opettajana puuseppäverstaan vaikea esimies, joka huusi ja haukkui häntä, kuten kaikkia aiemminkin siellä työskennelleitä, sekä pakotti hänet luostarin sairaalastakin takaisin työntekoon. Esfigmenoksessa isä Averkioksen sairaudet ilmenivät ensi kertaa, sillä hän alkoi sylkeä verta. Kun hänen voimansa olivat aivan lopussa, hän sai kokea niin voimakkaan armon vierailun, että se kannatteli häntä hänen omien sanojensa mukaan peräti kymmenen vuotta. Keljassa hänen mielensä tempautui usein Jumalan katseluun sillä seurauksella, että hänen kaipuunsa päästä erämaahan kasvoi.

Saatuaan igumenilta luvan lähteä Esfigmenoksesta toisenlaisiin kilvoituksiin viitankantajamunkki Averkios päätti asettua Kutlumiosionin luostarin alaisuuteen kuuluvalla Pyhän Pante-

leimonin skiitalle hyveellisyydestä tunnetun vanhus Kyrilloksen kuuliaisuusveljeksi. Tiettyjen käytännön hankaluuksien vuoksi hän joutui kuitenkin siirtymään kevättalvesta 1956 Filotheoksen luostariin, jossa kilvoitteli eräs hänen kaukainen sukulaisensa. Tuolloin vielä idiorytmissä Filotheoksen luostarissa kaikki ihmettelivät isä Averkioksen sävyisyyttä, hyvyttä ja luonteen rauhallisuutta. Hän työskenteli siellä muun muassa trapesassa, jossa hänen aikanaan ei syntynyt yhtään väärinkäsitystä ruokatavaroiden jaosta. Isä Averkios oli muutenkin aina valmis palvelemaan kaikkia. Säännöllisesti hän muun muassa kantoi vettä ja puita luostarin vanhoille munkeille.

Filotheoksessa isä Averkios nähtiin aikalaistensa todistuksen mukaan vain kuuliaisuustehtävissään ja kirkossa. Erityisesti keljassaan hän kilvoitteli ankarasti valmistaakseen itseään erämaata varten. Heikkenevän terveyden vuoksi luostari joutui kuitenkin lähettämään nuoren viitankantajamunkin hetkeksi hänen vanhalle kotiseudulle Konitsaan, missä hän ei hakeutunut sairaalaan eikä liioin sukulaistensa luo, vaan asui aluksi eräässä kirkossa ja myöhemmin erään hurskaan naisvanhuksen luona. Tultuaan parempaan kuntoon pistosten ja vahvemman ruuan avulla isä Averkios palasi runsaan kolmen kuukauden päästä takaisin Filotheoksen luostariin, jossa hänet vihittiin 3.3.1957 pieneen skeemaan. Tässä yhteydessä hän sai nimekseen Paisios synnyinseudultaan Farasasta kotoisin olleen kuuluisan Kesarean metropoliitan mukaan. Munkiksi vihkimisen jälkeen hän antoi ottaa itsestään valokuvan, jonka taakse kirjoitti liikuttavan runon äidilleen ja lähetti sen tälle viimeisenä yhteydenottonaan.

Siirtyminen kotiseudulle Stomioon

Filotheoksen luostarissa ollessaan isä Paisios yritti monta kertaa lähteä joko yksin tai erään toisen munkin kanssa jonnekin Pyhän Vuoren erämaahan, mutta se estyi aina eri tavoin. Keran kun hän oli keljassaan rukoilemassa, hän jähmettyi paikoilleen voimatta liikkua yhtään. Samalla hän näki kuin televisiosta sekä Athoksen Katunakian että kotiseutunsa läheisyydessä sijainneen Stomion luostarin. Suurella kaipauksella hän käänsi katseensa Katunakian puoleen, mutta kuuli silloin Jumalanäidin äänen, joka sanoi hyvin päättäväisesti: ”Sinä et mene Katunakiaan, vaan Stomion luostariin.” Saatuaan Jumalanäidiltä vielä lisäohjeita ja vastauksia moniin häntä askarruttaneisiin kysymyksiin isä Paisios vapautui näkymättömästä siteestään, ja hänen sydämensä täyttyi jumalallisesta armosta. Näin hän siirtyi Stomioon lunastaen itse asiassa samalla sodanaikaisen lupauksensa Jumalanäidille siitä, että kunnostaa Stomioksessa saksalaisten tuhoaman luostarin, jos säilyy hengissä sodassa.

Suurella päättäväsyydellä isä Paisios alkoi jälleenrakentaa Stomion luostaria, vaikka tehtävä oli hyvin vaikea, sillä hänellä ei ollut sen enempää raaka-aineita kuin rahaakaan. Saadakseen kootuksi vähän varoja hän ryhtyi paikallisen piispan kehotuksesta kiertämään kyliä pyhäinjäännösten kanssa. Lahjoitukset annettiin kuitenkin viljana, jonka vanhus hyväsydämisyydessään vielä lahjoitti pappien kautta kylien köyhimmille perheille. Ajan myötä Jumalanäiti kuitenkin siunasi luostarin jälleenrakentamista niin aineellisesti kuin työmiestenkin muodossa. Suuren osan rakentamisesta isä Paisios hoiti silti itse. Hän valmisti omin käsin luostarin ovet, ikkunat, kirkkotuolit ja paljon muuta.

Myös rakennusmateriaalin noutaminen oli luostarin syrjäisestä sijainnista johtuen hankalaa. Monesti isä Paisios joutui tämän vuoksi tekemään normaaliolosuhteissa kaksi tuntia vievän kävelymatkan Konitsaan kolme tai neljäkin kertaa päivässä, mikä ei hänen itsensä mukaan silti väsyttänyt häntä, koska hän rakasti vaivannäköä. Hänen ponnistelunsa asettuu vieläkin hämmästyttävämpään valoon, kun tarkastelemme sitä hänen muun kilvoittelunsa kokonaisuudessa, sillä hän söi äärettömän vähän, usein vain pari korppua teen kanssa sekä hieman murskatuja pähkinöitä, saattoipa joskus viettää kokonaisen vuorokauden vain lasillisella vettä. Hän

myös nukkui äärimmäisen vähän, luki yksinään kaikki päivän jumalanpalvelukset samalla tavoin kuin Athoksella, minkä lisäksi hän rukoili rukousnauhan avulla vaikeuksissa olevien puolesta.

Vaikka isä Paisioksen sydän luostaria rakentaessaan oli tiukasti kiinni Jumalassa, hän suoritti samalla käsittämättömän laajaa sosiaalistakin toimintaa. Hän huolehti lähikylien köyhistä toimittamalla heille pakettissa ruokaa, lääkkeitä, vaatteita ja rahaa. Hän kokosi yhteen vapaaehtoisia naisia ja lähetti heidät vierailemaan sairaiden yksinäisten vanhusten luona sekä organisoivat poliisin luvalla keräyslippaita eri puolille Konitsan aluetta kuten myös toimikunnat kertyneiden rahavarojen jakoon. Hän auttoi köyhiä lapsia opintielle lähettämällä heitä sopivien ihmisten luo, antoi luostarin maita vähävaraisten perheiden viljeltäväksi ilman vuokravollisuutta sekä kävi itse joka viikko viemässä eräälle köyhälle naisvanhukselle ruokaa ja vieraili vastaavissa merkeissä myös erään luolassa asuvan hylätyn vanhan miehen luona, jonka hän myös pesi. Rakkaudesta nousevalla vaivannäöllään hän onnistui voittamaan takaisin oikea-koiseen laumaan 80 perhettä, jotka olivat hiljattain liittyneet johonkin alueelle asettuneeseen protestanttiseen lahkoon, minkä jälkeen sen toiminta siellä lakkasi. Voittaakseen rakkaudella Kristukselle myös paikkakunnan muslimit hän kokosi heidät joka perjantai johonkin heidän taloonsa keskustellakseen heidän kanssa.

Isä Paisioksen rakkaus Jumalaa ja ihmisiä kohtaan tulee voimakkaasti esille myös kahdessa Stomion kauteen sijoittuvassa tapauksessa. Kerran saapuessaan luostariin vaikeakulkuista polkua pitkin hänen mukanaan ollut pyhäinjäännöslipas irtosi kiinnikkeestä ja putosi syvään rotkoon. Hetkeäkään epäröimättä hän hyppäsi lippaan perään pelastaakseen pyhäinjäännökset! Jumalan varjeluksesta hän ei loukannut itseään eikä edes pyhäinjäännöslipas vahingoittunut. Viikonvaihteisin, jos luostarissa ei ollut palvelusta, hän tapasi mennä Konitsaan liturgiaan, mutta jo kuusi tai seitsemän tuntia aiemmin. Odotusajan hän vietti hautausmaan luuhuoneessa rukoillen kuolleitten ja elävien puolesta.

Stomion ajalta on syytä mainita myös isä Paisioksen käynti vuonna 1958 Kerkyran saarella, josta hän kävi korjaamassa talteen pyhän Arsenioksen vielä haudassa olleet luut. Tästä tapauksesta hän kertoo itse yksityiskohtaisesti pyhän Arsenioksen elämäkerran esipuheessa.

Konitsalaisille isä Paisioksen läsnäolo Stomiossa oli suuri lohdutus ja tuki aineellisesti, henkisesti ja hengellisesti. Jo esille tulleen ohella tämä käy ilmi siitä, että isä Paisioksen palattua Athokselle vuonna 1961 Konitsan pormestari lähetti hänelle pyynnön tulla takaisin. Kirjelmän oli allekirjoittanut myös kunnanjohtaja ja lukuisat tavalliset paikkakuntalaiset. Lisäksi he lähettivät asiasta vetoamukset ekumeeniselle patriarkka Athenagorakselle, Athosvuoren korkeimmalle siviilihallinnon virkamiehelle ja Kreikan ulkoministerille sillä seurauksella, että isä Paisios joutui perumaan lähtönsä. Niinpä hän pyysi Filotheoksen luostarista vapautuskirjaa, joka myönnettiin hänelle virallisesti 7.8.1961.

Siinain erämaahan

Stomion luostarin jälleenrakentamisen jälkeen isä Paisios kuitenkin koki oman työnsä paikkakunnalla kerta kaikkiaan päättyneen. Kun Siinain tuleva igumeni Damianos vieraili Stomiossa, vanhus tiedusteli kirjeellisesti hänen kauttaan mahdollisuutta asettua Siinaille kilvoittelemaan ja saatuaan myöntävän vastauksen hän jätti Stomion luostarin lopullisesti 30.9.1962.

Matkatessaan Kairon kautta Siinaille isä Paisios teki hänen kanssaan matkustaneisiin ikonikonservattoreihin voimakkaan vaikutuksen poikkeuksellisella askeettisuudellaan ja hiljaisuudellaan. Erilaisin tekosyin hän vältti aina yhteiset ruokailut, otti evääksi uuvuttavalle erämaa-

taipaleelle vain yhden Egyptistä ostetun sitruunan ja istui koko matkan ajan auton nurkassa puhumatta mitään. Pyhän Katariinan luostariin saavuttuaan vanhus puolestaan poisti heti huoneestaan patjan ja sähkölampun. Hän osallistui innokkaasti kaikkiin luostarin yhteisiin töihin ja osoittautui korvaamattomaksi apulaiseksi juuri konservaattoreille heidän entisöidessään Siinain korvaamattoman arvokkaita vanhoja ikoneita.

Myös Siinain munkit huomasivat nopeasti vanhus Paisioksen askeettisuuden ja omistautuneisuuden Jumalalle. Niinpä Pyhän Katariinan luostarin johtaja, Siinain arkkiepiispa Porfyrios, kuunteli mielellään hänen neuvojaan luostarin kehittämistä ja antoi hänelle luvan asettua kilvoittelemaan Siinain huipulla olevaan Pyhien Galaktionin ja Epistimen erakkolaan, jonne pääsyä hän oli toivonut.

Erakkolassa vanhus Paisios eli äärettömän askeettisesti, sillä hän ei ottanut mukaansa mitään muuta kuin ruokalusikan, sytyttimen vaihtotarvikkeineen sekä vähän lisävaatetta yön ankaraa kylmyyttä vastaan. Hänen kuppinaan, lautasenaan ja kattilanaan toimi yksi ja sama säilykepurkki. Kenkiä hän käytti vain muita kohdatessaan, vaikka kalliit viiltelivät hänen jalkapohjansa pahasti haavoille ja vaikka erämaa oli päivällä polttavan kuuma ja yöllä jäätävän kylmä. Vieraillessaan luostarissa yleensä joka tai ainakin joka toinen viikonvaihteelle hänelle tarjottiin erakkolaan ruokatarpeita, mutta hän ei suostunut ottamaan niitä vastaan. Hän valmisti vuorella itse korppunsa, jotka hän ”paistoi” auringossa, niin että ne tulivat koviksi kuin lasi. Hän oli Jumalalle äärettömän kiitollinen käytössään olevasta niukasta vedestä, jonka hän vielä jakoi vapaaehtoisesti eläinten kanssa.

Päiväsaikaan isä Paisios teki erakkolassaan puunleikkaustöitä rukousta lausuen, ja yön tunteista monet hän käytti maahankumarruksiin. Välttyäkseen uteliailta vierailta hän maalasi kallioihin vihreällä varoitusvärillä pääkalloja ja tarvittaessa piiloutui tulijoilta eräseen luolaan. Eriytyisen mielellään hän vieraili erämaassa muinaisten askeettien kilvoituspaikoilla.

Puunleikkaustyönsä isä Paisios valmisti Singerin saksista tekemillään ”veitsillä” kaadettuaan ja valmistettuaan ensin materiaalina käytettävät puut. Suosituiksi tulleet käsityönsä, jotka usein esittivät Moosesta vastaanottamassa laintauluja, myytiin luostarissa matkailijoille. Saamallaan rahoilla vanhus hankki tuttaviansa välityksellä Kairosta erilaisia vaate- ja ruokatavaroita, jotka hän lahjoitti alueen köyhille beduiineille. Beduiinit rakastivat paljon vanhusta, ja jokainen hänen käyntinsä heidän leirissään oli heille juhlahetki. Monet beduiineista alkoivat vierailakin erakkolassa. Lopulta apua odottavien joukko kasvoi niin suureksi, ettei vanhuksen aika ja mahdollisuudet enää riittäneet kaikkien avustamiseen. Siksi hän päätti vähentää käsityön osuutta rukoillakseen koko maailman puolesta, minkä hän katsoi varsinaiseksi munkin kutsumukseksi. Välittömästi päätöksen jälkeen erakkolassa vieraili eräs ulkomailla asuva kreikkalaislääkäri, jota vanhus neuvoillaan auttoi ja joka kiitollisuutensa osoituksena antoi tälle 100 puntaa beduiinien auttamiseen, ettei tämän tarvitsisi poiketa hengellisestä päiväohjelmastaan... On hämmästyttävää, että vähillä ansiotuloillaan vanhus kykeni auttamaan jopa Kreikassa teologiaa opiskelevaa orpoa.

Siinailla vanhus Paisios koki monesti lähes voimansa ylittäviä kiusauksia, mutta myös suuria jumalallisia siunauksia. Eriytyisen vaikeita hänelle olivat erakkolassa vietetyt kaksi ensimmäistä viikkoa, jolloin hän tunsi olevansa kuin ristiinnaulittu. Kerran paholainen ilmestyi hänelle vuorella ja kehotti häntä hyppäämään rotkoon, kuten Kristusta aikanaan. Jumalan armosta hän sai kerran tuntea Pyhät Lahjat konkreettisesti Kristuksen Ruumiina ja Verenä, mikä vahvisti häntä erään vaikean kauden aikana, niin että hän haastoi paholaisen uhmakkaasti revanssiin. Hän sai myös elää läpi Siinailla aikanaan tapahtuneet Jumalan ilmestykset ja vastaanottaa monenlaisia muita armon vierailuja. Siinailla hän myös saavutti lakkaamattoman rukouksen, niin ettei se katkennut enää nukkuessaan.

Korkeasta ilmanalasta johtuvan voimakkaan päänsäryn ja astman takia vanhus joutui kuitenkin jättämään hänelle rakkaan Siinain ja siirtymään takaisin Kreikkaan. Sinne häntä seurasi yksi Pyhän Katariinan luostarin munkeista, joka oli ottanut hänet hengelliseksi ohjaajakseen.

Takaisin Athokselle

Palattuaan Athokselle isä Paisios asettui Kapsalassa jonkin aikaa oltuaan Ivironin luostarille kuuluvaan Pyhän Johannes Kastajan skiittaan. Tultuaan sinne virallisesti 12.5.1964 hän ryhtyi kuuliaisuudesta jollekulle vanhukselle kunnostamaan paikkaa pientä veljestöä varten, vaikka tunsu ajatuksen itselleen äärimmäisen vaikeaksi. Pian vanhukseen seuraan liittyivätkin tulevat Stavronikitan luostarin isät, pappismunkit Vasilios ja Gregorios, joille hän luovutti tilapäisesti oman majansa ja asettui itse asumaan erääseen hökkeliin. Moninaisista käytännön toimista huolimatta vanhus jatkoi ankaraa askeesiaan ja pyrki säilyttämään lakkaamattoman yhteyden Jumalaan. Ohjaajakseen valitsemansa venäläissyntyisen isä Tiuhonin kehotuksesta hän suostui vihkiytymään suureen skeemaan.

Ivironin skiitalla asuessaan vanhus Paisios sairastui keuhkolaajentumaan, jota kuitenkin hoidettiin pitkään tuberkuloosina, mikä toi mukanaan uusia oireita. Lopulta lääkärit totesivat leikkauksen välttämättömäksi, ja vanhukselta poistettiin vasen keuhko melkein kokonaan ja lisäksi kaksi kylkiluuta. Leikkaus kesti peräti kymmenen tuntia, ja sen aikana vanhukselle jouduttiin antamaan neljä kiloa verta. Saman vaivan takia hän joutui vielä toiseenkin operaatioon, minkä seurauksena hän menetti osittain näön vasemmasta silmästään. Leikkausten jälkeen hän ei pystynyt nukkumaan sairaalassa 25 vuorokautteen, mutta siitä huolimatta hän koki saaneensa koettelemuksesta suurta hyötyä, sillä sanojensa mukaan hän oppi tajuamaan paremmin Kristuksen ja marttyyrien kärsimyksiä. Leikkaukseen sisältyi toisenlainenkin siunaus, sillä sairaalassa ollessaan vanhus tutustui muutama hurskaaseen neitokaiseen, jotka olivat kiinnostuneita luostarielämästä ja halusivat luovuttaa hänelle verta. Verenluovutuksesta vanhus tunsu olevansa heille niin suurella kiitollisuuden velassa, että hän auttoi heitä luostarin perustamisessa. Jo vuoden päästä tämän jälkeen luostarin maatila oli hankittu, nunnien asuinrakennus pystytetty ja myös lupa piispalta toiminnan aloittamiseksi saatu! Näin sai syntyensä Surotissa sijaitseva Pyhä Evankelista Johannes Teologin luostari, jonka ohjaajana vanhus toimi elämänsä loppuun asti ja jonne hänet viimein myös haudattiin.

Leikkauksen edelleen heikentämän terveytensä vuoksi isä Paisios joutui siirtymään 11.7.1967 Ivironin skiitalta Katunakiaan, koska sen ilmanala oli kuivempi. Kilvoiteltuaan siellä rauhallisessa Pyhän Hypatioksen majassa hieman runsaan vuoden hän muutti Stavronikitan luostariin, jonka igumeniksi pappismunkki Vasilios oli ryhtynyt Athoksen Pyhän Neuvoston pyynnöstä. Vanhus, joka oli antanut asialle siunauksensa, halusi olla auttamassa autioitunutta idiorytmistä luostaria pääsemään koinobionina uuteen alkuun. Hän otti aina ensimmäisenä osaa kaikkiin luostarin töihin, minkä jälkeen muut tulivat rohkaistuneina perästä.

Tänä aikana isä Pasioksen ohjaajavanhus isä Tiuhon kuoli. Rakkaudesta kuuliaista ja häntä sairauden viimevaiheissa paljon auttanutta hengellistä lastaan kohtaan isä Tiuhon kehotti tätä asettumaan hänen poismenonsa jälkeen hänen majalleen. Näin vanhus Paisios asettui Stavronikitan luostarin lähellä olevalle Herran Kunniallisen Ristin majalle 10.4.1969. Tämän seurauksena monet luostarielämästä kiinnostuneet nuoret asettuivat Stavronikitaan voidakseen vierailla vanhuksen luona, joka koetti auttaa luostaria löytämään patristisen hengen.

Vaatimattomassa Herran Kunniallisen Ristin majassa asuessaan isä Paisios tuli vähitellen tunnetuksi laajemminkin. Monet alkoivat käydä hänen luonaan, ja monet lähestyivät häntä kirjeitse. Vastattuaan lähes vuosikymmenen ajan päivittäin tuntikaupalla kirjeisiin hän päätti

lopulta rajoittaa kirjoittamisen vain välttämättömiin tapauksiin, vaikka muisti rukouksissaan kaikkia. Kun vierailijoita oli paljon, he aiheuttivat vanhukselle hänen sanojensa mukaan korkean kuumeen, mutta eivät toisaalta antaneet hänelle mahdollisuutta kuolla! Välillä hän mietti jopa siirtymistä muualle, mutta tajusi majalle jäämisen Jumalan tahdoksi. Yhdessä vaiheessa hän sulkeutui pyhän Arsenios Kappadokialaisen tavoin keljaansa keskiviikkoisin ja perjantaisin eikä avannut ovea kenellekään. Maja toimi myös monien jumalallisten vierailujen näyttämönä. Erityisen merkittävä isä Paisiokselle oli pyhän suurmarttyyri Eufimian ilmestyminen. Sen aikana pyhä Eufimia välitti vastauksen johonkin häntä suuresti askarruttaneeseen kirkolliseen ongelmaan ja kertoi hänelle samalla yksityiskohtaisesti omista marttyyrikiivoituksistaan. Tapahtuman merkittävydestä kertoo se, että vanhus kirjoitti synaksarioniinsa ilmestymispäivän kohdalle Eufimian nimen ja sen jälkeen peräti seitsemän huutomerkkiä.

Herran Kunniallisen Ristin majalla asuessaan isä Paisios kävi Stavronikitan luostarin igumenin kanssa kotipaikallaan Vähän-Aasian Farasassa sekä muitten pyynnöstä myös Australiassa. Vähän-Aasian turkkilaisravintoloissa he toisinaan suorittavat ruokarukouksensa uhkarohkeasti ”pitkän kaavan mukaan” antaakseen vähän iloa heitä mahdollisesti seuranneille salakristityille. Australian ortodoksit puolestaan kokivat vanhuksen käyneen siellä Jumalan tahdosta siunaamassa heidän mantereensa.

Kunniallisen Ristin majalta Panagudaan

Kun isä Paisios oli kilvoitellut 11 vuotta Herran Kunniallisen Ristin majalla, hän päätti muuttaa muualle ja etsi itselleen toista majaa Kapsalasta, muttei onnistunut löytämään. Lopulta hän sai ystävältään vihjeen Kutlumusioniin kuuluvasta Panagudasta, jonka luostari luovutti hänen haltuunsa Pyhän Eufimian muistopäivänä vuonna 1979.

Vanhuksen muutettua pyhiinvaeltajien virta Athoksella kääntyi Herran Kunniallisen Ristin majalta Panagudaan ja vielä kasvoikin jatkuvasti, sillä maja oli lähellä Pyhän Vuoren hallintokeskusta, Kariesta. Yhdessä vaiheessa käytännössä lähes kaikki Athokselle saapuneet pyhiinvaeltajat suuntasivat kulkunsa ensimmäiseksi sinne. Alussa vanhus joutui paljon kunnostamaan huonokuntoista majaa, mutta apua etsivien vuoksi työt yhtenään keskeytyivät. Kerran valmiiksi tehty sementtilaasti pääsi kokonaan kuivamaan, mutta vanhus ei silti närkästynyt vaan ajatteli, että juuri kuivuminenhan on sementin tehtävä...

Panagudassa isä Paisios pyrki yhdistämään ihanteellisesti keskenään ihmisten palvelemisen ja hesykastisen elämän. Siksi hän alkuvuosina vetäytyi kesällä hetkeksi metsään rukoilemaan ja talvella sulkeutui vastaavasti keljaansa, mutta oli valmis luopumaan tästäkin yksityisyydestään, mikäli sai Jumalalta sisäisen tiedon jonkun tapaamisen välttämättömyydestä. Hiljaisuuden kaipuu sai hänet ajoittain miettimään jopa pysyvää tai kausittaista muuttamista muualle, mutta Jumalanäidin tahdosta hän antautui yhä kokonaisvaltaisemmin ihmisten palvelemiseen. Panagudassa olleessaan hän vieraili kerran hengelliseksi virkistykseksi Israelissa ja Siinaililla, mutta ei viipynyt siellä pitkään, sillä Pyhän Katariina luostaria ympäröivä erämaa oli menettänyt rauhansa ja beduiinitkin olivat tulleet levottomiksi.

Panagudan majasta tuli monelle ihmiselle Jumalan kohtaamisen sekä hengellisen ja monesti ruumiillisenkin parantumisen paikka. Kiitollisuudesta vanhusta kohtaan monet toivat tai lähettivät hänelle monenlaisia lahjoja, jotka hän otti vastaan ollakseen murehduttamatta antajaa, mutta jakoi heti pois joko köyhille Athoksen vanhuksille tai pyhiinvaeltajille. Usein vanhukselle tarjottiin myös rahaa, mutta sen hän kehotti antamaan suoraan hädässä oleville, sillä hän ei halunnut kilvoitusmajansa muuttuvan ”köyhäinpankiksi”. Postiosoituksista hän oli antanut Karioksen postitoimistolle ohjeen kääntää ne välittömästi takaisin. Saamiensa lahjojen ohella

vanhus antoi rakkaudesta pois jopa omat kallisarvoisimmat tavaransa, kuten Herran Eläväksitekevän Ristin palat ja pyhän Arsenios Kappadokialaisen pyhäinjäännökset!

Vanhus kohtasi kärsivän maailman paitsi majallaan myös Surotin luostarissa, jonne hänen oli tapana mennä ainakin kahdesti vuodessa: Pääsiäisen jälkeen ja pyhän Arsenios Kappadokialaisen juhlan aikaan, 10. marraskuuta. Surotissa hän otti päivässä vastaan tuhansia ihmisiä, joita saapui busseittain kaikkialta Kreikasta ja lentokoneella jopa Australiasta asti. Näillä matkoillaan vanhus viipyi yleensä viikon tai hieman enemmän. Aina hän silti tahtoi palata Athokselle mahdollisimman nopeasti, koska katsoi itsensä arvottomaksi kaikenlaisiin kunnianosoituksiin. Maailmasta palattuun hän kuitenkin vei mukanaan Athokselle ihmisten tuskan ja ongelmat sekä rukoili palavasti heidän puolestaan.

Sairaudet, kuolema ja hautaus

Panagudassa vanhus Paisioksen heikko terveys huononi vähitellen entisestään. Jo pitkään hän oli kärsinyt keuhkolaajentuman jättämistä ongelmista, vaikeasta tyrästä ja nikamavaivoista, mutta nyt niiden lisäksi tuli myös paksunsuolensyöpä, joka loppuvaiheessa pakotti hänet käymään yöllä ulkovessassa jopa yhdeksäntoista kertaa pelkän verenvuodon vuoksi. Huonontuneesta terveydestään huolimatta vanhus pyrki aina unohtamaan itsensä ja keskittymään luoksenssa tulevien murheisiin. Koskaan hän ei pyytänyt Jumalaa ottamaan pois omaa sairauttaan eikä liioin suostunut tutkimuksiin. Vuoden 1993 lokakuun 22. päivänä vanhus lähti Surotiin, mikä jäi hänen viimeiseksi poistumisekseen Athokselta, jonne hän ei enää palannut kuoltuaan.

Sairaskohtaus Surotissa pakotti vanhuksen lopulta suostumaan tutkimuksiin, joissa syöpäkasvain todettiin. Valmistavien toimenpiteiden jälkeen kasvain myös leikattiin, mutta se oli jo ehtinyt lähettää etäispesäkkeitä maksaan ja keuhkoihin. Vanhus kohtasi sairautensa kärsivällisesti ja iloiten, sillä hänen mukaansa se oli lähettämässä hänet Kristuksen luo. Hän suostui kuitenkin kaikkiin lääkäreitten ehdottamiin hoitoihin toisten vuoksi aina siihen asti, kunnes kävi ilmi, etteivät ne pystyneet pysäyttämään taudin etenemistä. Silloin vanhus suostui enää ottamaan kortisoniruiskeita voidakseen itse huolehtia hygieniastaan.

Vanhus Paisioksen viimeiset päivät olivat vaikeita, erityisesti kuolemaa edeltävä yö, jolloin hän toisteli yhtenä: “Suloinen, rakas Jumalanäiti”. Aamupuolella hän menetti kahdeksi tunniksi tajuntansa, mistä toinnuttuaan hän lausui: “Marttyyrikilvoitusta, todellista marttyyrikilvoitusta”, minkä jälkeen hän rauhoittui ja luovutti henkensä tyyneesti Jumalalle.

Vanhus Paisios kuoli Evankelista Johannes Teologin luostarissa heinäkuun 12. päivä vuonna 1994 kello 11. Oman toivomuksensa mukaan hänet haudattiin sinne täydellisessä hiljaisuudessa, minkä vuoksi tieto kuolemasta levisi luostarin ulkopuolelle vasta kolmen päivän kuluttua. Tämän jälkeen vanhuksen haudasta Surotissa on tullut yleisortodoksinen pyhiinvaelluspaikka, jonne rientää ihmisiä kaikkialta maailmasta joko kiittämään vanhusta häneltä aikanaan saadusta avusta tai pyytämään häneltä esirukouksia. Hänen haudaltaan pyhiinvaeltaja löytää pienen hautakiven, johon on kaiverrettu vanhuksen itse laatima teksti:

*Tähän päättyi eloni.
Tähän myös hengitykseni.
Tähän haudataan ruumiini,
siitä iloitsee myös sieluni.*

*Pyhäni lepää lähellä minua
se on minulle kunnia.
Uskon hänen säälivän
minun viheliäistä sielua.
Siksi hän rukoilee Vapahtajalta
minulle Jumalanäidin puoltoa.*

Valamon kansanopiston seminaari "Athosvuoren Vanhus Paisios, aikamme tunnettu hengellinen ohjaaja" 17.09.2004